MERONYMY IN ROMANIAN FOOD-BASED DIETARY GUIDELINES

Oana Atomei
PhD Student, "Ştefan cel Mare" University of Suceava

Abstract: *Meronymy is a lexical-semantic relation very common in specialized vocabulary. It refers to the lexical hierarchical ordering of concepts, in the part-whole relationship. Generally, all specialized terminology define and list concepts according to the hierarchical systems in which they are included. We analyzed the nutritional terminology of two Romanian nutrition guidelines, and we identified monolexical meronyms as well as syntagmatic meronyms which contribute to the precise definition of nutrients, certain nutrition-related diseases and dysfunctions. We analyzed the hierarchies of meronyms to highlight the rhetorical function of meronyms extracted from definitions, descriptions, and examples. We consider that these resources reflect the reality of nutritional discourse.*

Keywords: semantic relations, meronymy, terminology, nutrition

Introducere

Lucrarea prezintă analiza relațiilor semantice de meronimie în două ghiduri alimentare românești. Alegerea acestei relații semantice în analiza propusă se datorează faptului că acestea formează legături importante în structurarea vocabularului de specialitate și nu a fost până în prezent obiectul unui studiu lingvistic în domeniul nutriției. Obiectivele studiului sunt, pe de o parte, verificarea modului în care meronimia apare în terminologia din domeniul nutriției și, în al doilea rând, determinarea modului în care cele două ghiduri conțin această relație la nivel terminologic. În cele din urmă, intenționăm să verificăm în ce măsură fucția retorică a unităților meronimice extrase din ghiduri oferă mijloace care să reflecte realitatea discursului nutrițional.

Context teoretic

În studiul nostru, atenția este îndreptată asupra relației holonim-meronim. În acest sens, urmărim studiile lexicale din perspeciva semanticii lexicale și a analizei discursului.

Pentru a cerceta semantica discursului de nutriție, este nevoie de analiza profilului său lexical. Studiile teoretice lexicale au arătat că cuvintele nu apar în mod izolat, distribuite la întâmplare într-un spațiu semantic, ci au organizare internă cu deplină semnificație în relațiile complexe ale unui sistem lingvistic. Wierzbicka (1996:3) afirmă că „limba este un instrument pentru transmiterea sensului". Sensul unui cuvânt contribuie la sensul unei propoziții. Cruse (1986:87) identifică patru relații de sens: identitatea (clasa A și clasa B au aceiași membri), incluziunea (clasa B este inclusă în clasa A), suprapunerea (clasa A și clasa B au membri comuni) și disjuncția (clasa A și clasa B nu au membri comuni). Apoi, în funcție de această clasificare, ordonează relațiile lexico-semantice (pentru care noi am inclus exemple din terminologia nutrițională), astfel: relațiile de identitate și incluziune sunt hiponimia (*malnutriție-marasm*), meronimia (*nutrienți-vitamine*) și sinonimia (*glucide-carbohidrați*), în timp ce incompatibilitatea sau co-hiponimia (*legume-fructe*), co-meronimia (*pectină-celuloză*) și antonimia (*a pierde în greutate-a lua în greutate*) sunt relații de opoziție și excludere.

Semnificația unui cuvânt poate include semnificații ale altui cuvânt, învecinat sau nu. Termenii redau un anume sens în asociere cu alte unități lexicale. În terminologie, relațiile ierarhice sunt cele mai frecvente. Relația de meronimie este una dintre relațiile semantice

BDD-A28611 © 2018 "Petru Maior" University Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:56:58 UTC)

care poate lua forma unei structuri ierarhice, pe care Cruse (1986:112) o teoretizează și o reprezintă grafic.

Mereologia a reprezentat preocuparea filozofilor antici greci. Ca ramură a logicii, mereologia a fost fondată de logicianul polonez Stanisław Lésniewski (https://en.wikipedia.org/wiki/Stanisław_Leśniewski, accesat: 07.09.2018). Lingviștii utilizează termenul *meronimie* pentru a reprezenta relația dintre părțile sau înțelesurile cuvintelor, iar psihologii folosesc termenul *partonomie* când se referă la ierarhiile parțiale ale obiectelor create în mintea noastră (Tversky și Hemenway, 1984).

Considerată a doua relație semantică importantă (după hiponimie, o relație de tip gen-specie), meronimia este teoria formării părților și a relațiilor dintre ele, este „relația semantică dintre parte și întregul corespunzător" (Cruse, 1986:159), dintre meronim (gr. *meros*, „parte") și holonim (gr. *holos,* „întreg"). Macovei (2013) o numește relație partitivă, care „indică legătura dintre un concept supraordonat ce reprezintă întregul și un concept subordonat ce reprezintă o parte a acestui întreg". Poate fi reprezentată prin "X este parte din Y", "X este membru Y"„X include/ are/ conține Y" (Cruse, 1979:33 și 1986:160; Pănculescu și Bădescu, 2009:350; Rifon, 2010:228). Îndeplinește aceleași condiții precum hiponomia: reflexivitatea, asimetria și tranzitivitatea (Cruse, 1986; Rifón, 2010). Conceptele subordonate se numesc co-meronime și se află într-o relație de coordonare.

Aceste premise teoretice vor stabili temeiuri adecvate pentru studiul meronimiei în domeniul nutriției. În concordanță cu acești autori și bazându-ne pe teoria semantică a lui Cruse (1986) și Lyons (1977), această lucrare oferă o perspectivă lingvistică asupra relațiilor semantice de meronimie în terminologia nutrițională.

Lucrări conexe

Prezentăm enumerativ și rezumativ contribuțiile la aspectele teoretice și aplicative ale acestei relații lexico-semantice. Ne-am îndreptat atenția către o serie de autori străini și români care au identificat și analizat în lucrările lor relația de meronimie apărută în corpusuri de texte din diferite domenii, urmărind dacă au fost redate exemple inclusiv din terminologia nutrițională. De exemplu, Mineiro et al (2006) analizează relația semantică și meronimie din corpusul textual TermiNáutica și dintr-un corpus lexicografic de specialitate compus din două dicționare tehnice de referință în domeniul nautic din Portugalia. Rifón (2010) enumeră meronimele holonimului-verb *a cumpăra*.Opašić și Spicijarić Paškvan (2011) realizează analiza comparativă a holonomului *mână* cu meronimele sale în expresiile croate și italiene. Giannossa (2012:68) exemplifică termenul *aminoacizi* ca meronim al cuvântului-cheie *proteine* și termenul *proteom* ca holonim al *proteinelor*. Galilej (2016) studiază meronimia în vocabularul agrar din lucrările lui Jakub Kazimierz Haur (sec. al XVII-lea). Ahmad, Ghafar și Bahjat (2017) identifică cinci tipuri de relații semantice, inclusiv meronimia, pentru caracterizarea păsării din textul în proză *Zarzuriyyat* de Ibn Fakhar.

În lingvistica românească se discută destul de puțin despre relația de meronimie în terminologia medicală. Staicu (2013) identifică meronime simple și sintagmatice pentru holonimele *carp, tars* și *articulația mâinii*, apoi realizează scara ierarhică meronimică a *părților corpului uman* până la nivelul VI. Pănculescu și Bădescu (2009) constată că numai pentru substantivele concrete numărabile și divizibile funcționează relația de meronimie. În studiul lor, aceștia exemplifică numele părților corpului (uman) într-o structură ierarhică.

Corpus și abordare metodologică

Pentru analiza relației semantice de meronimie în terminologia nutrițională am ales două ghiduri alimentare, lucrări de referință în domeniu, *Ghid practic de alimentație în colectivități (intervenții nutriționale comunitare)*(2015),care se adresează studenților specializării de Nutriție și Dietetică, și *Ghid pentru alimentație sănătoasă* (2006), care se adresează atât specialiștilor din domeniul sănătății, cât și publicului larg, fiind disponibil pe site-ul Ministerului Sănătății. Am recurs la extragerea manuală a termenilor care s-au încadrat

BDD-A28611 © 2018 "Petru Maior" University Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:56:58 UTC)

în relația de meronimie. Menționăm că, în prezent, nu există un dicționar de nutriție editat în limba română, prin urmare, am verificat dacă termenii extrași se regăsesc în *Benders' Dictionary of Nutrition and Food Technology* (2006). În cele din urmă, am folosit ontologia lexicală MultiWordNet (http://multiwordnet.itc.it/online/) pentru a verifica dacă termenii selectați se încadrează în ierarhii meronimice.

Bazându-ne pe presupunerea că relațiile semantice ajută la structurarea discursului, așa cum susține teoria semantică, am extras automat substantivele din corpus, pe care le-am introdus în baza de date MultiWordNet pentru a descoperi care sunt holonimele și meronimele substantivelor din corpus. Folosind aceeași bază de date, am încercat apoi să confirm ipoteza că relația semantică de meronimie ar putea dezvălui care termeni din discurs sunt relevanți pentru domeniul nutriției. Cu aceste informații am dezvoltat arborele de cuvinte al meronimelor, care poate reflecta modul în care se structurează cunoștințele despre nutriție în cărțile de specialitate. Din perspectiva analizei discursului, am studiat funcția retorică a meronimiei în lexicul specializat din ghidurile alimentare.

Meronimia în terminologia nutriţională

Studiul terminologiei nutriționale implică frecvent o conexiune interdisciplinară a unor domenii cum ar fi lingvistica, medicina și gastrotehnia, fapt explicat prin „caracterul multilateral sau poliedric” al termenilor (Cabré, 2008:15).

Redăm mai jos exemple din terminologia nutrițională, care îndeplinesc cele trei condiții ale relației holonim-meronim formulate de Rifón (2010) și Cruse (1986) și care sunt lexicalizate într-o singură unitate (meronimie monolexicală) sau sunt lexicalizate sintagmatic (meronimie polilexicală).

Reflexivitatea presupune relația "inversă" implicită. Cu alte cuvinte, dacă A (*sarcină*) este holonimul lui B (*grețuri matinale*), atunci B (*grețuri matinale*) este neapărat meronimul lui A (*sarcină*).

Relaţia structurală de dominanţă (relația pe verticală) este asimetrică dacă A implică B, dar B nu implică A. Prin urmare, A și B nu se pot înlocui unul cu celălalt, holonimele și meronimele nu sunt interschimbabile. De exemplu, considerăm termenul *fibre alimentare* (B) ca fiind holonim pentru *celuloză* (A). Conform *Benders' dictionary of nutrition and food technology* (2006:187), *fibrele alimentare* sunt „compuşi derivaţi în cea mai mare parte din pereții celulari ai plantelor, care nu sunt digeraţi de enzimele digestive umane, dar sunt parțial descompuși de bacterii intestinale în acizi grași volatili ce pot fi utilizați ca sursă de energie” (trad. n.). În enunțul „Se recomandă un aport de 14 g fibre pentru fiecare 1000 kcal ingerate, ceea ce corespunde unui aport de 25-35 g fibre/zi.”(Graur, 2006:33), termenul *fibre* nu poate fi înlocuit cu *celuloză*, şi nici viceversa, în enunțul „Fibrele alimentare insolubile nu se dizolvă în fluide şi de aceea asigură structura şi protecția pentru plante; sunt reprezentate de celuloză, hemiceluloză şi lignină” (Graur, 2006:33). Aşadar, celuloza este una din principalele componente ale fibrelor alimentare, dar nu toate fibrele conţin celuloză.

Meronimia estetranzitivădacă A este un holonim al lui B și B este un holonim al lui C, atunci A este un holonim al lui C. De exemplu, dacă „oul are albuş” și „albuşul conţine ovalbumină”, atunci „oul conţine ovalbumină”. Astfel, folosind tranzitivitatea, relația de meronimie poate fi reprezentată printr-o structură arborescentă pe verticală. În structura arborelui meronimic, nivelurile se împart în întregi şi componente. În structura ierarhică, un termen poate fi holonim și meronim în același timp.

Lyons (1977:312) indică faptul că, în general, tranzitivitatea nu este valabilă în relaţia holonim-meronim, iar Iris, Litowitz şi Evens (1988) enumeră patru relaţii meronimice: între părţi funcţionale (adică partea este o unitate funcțională a unui întreg), segmente dintr-un întreg, colecție sau ansamblu de obiecte şi subdiviziune a unui întreg, şi arată că numai pentru ultimele două se poate aplica tranzitivitatea.

BDD-A28611 © 2018 “Petru Maior” University Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:56:58 UTC)

Din perspectivă cognitivă, Winston, Chaffin şi Herrmann (1987:420) stabilesc trei principii care stau la baza relaţiilor meronimice (funcţionalitatea, similaritatea şi separabilitatea) şi identifică şase tipuri majore de relaţii meronimice, pe care le exemplificăm mai jos, ca urmare a extragerii termenilor din corpusul de ghiduri alimentare:

- component-întreg: *celule, ţesuturi, organe, aparate, sisteme – organism; aminoacizi – proteine; celuloză – fibre; coajă – fruct; icre – peşte; ficat – aparat digestiv; creier – cap, sistem nervos central; fibre musculare – muşchi; albuş, gălbenuş – ou; fulgi, tărâţe, germeni – grâu; pâine – sandviş; făină – pâine; plasmă, leucocite, eritrocite – sânge; soia – sos de soia, ulei de soia; măsline – ulei de măsline; peşte – ulei de peşte; untură – porc; grăsime – adipocite; glande sebacee, glande sudoripare, derm – piele, tegument; cacao – ciocolată; ciocolată – baton de ciocolată; nuci verzi – dulceaţă de nuci verzi; vişine – gem de vşine; articulaţie, oase – schelet; dinţi, limbă – gură;hamei – bere; hemocisteină – sânge; fitoestrogeni – alimente vegetale; licopen – roşii;*
- membru-colecţie: *ciancobalamina, hidroxicobalamina – vitamina B12 (ciancobalamina); retinol, retinal, acidul retinoic – vitamina A; colecalciferolul (vitamina D3), ergocalciferolul (vitamina D2) – vitamina D;tocoferoli, tocotrienoli – vitamina E; filochinone, menachinone, menadiona – vitamina K;acidul nicotinic, nicotinamida – vitamina B3 (niacina);piridoxina, piridoxalul, piridoxamina şi formele lor 5'-fosfat – vitamina B6; biotina, biocitina şi carboxibiotina – vitamina H (biotina); acidul pteroic, acidul para-aminobenzoic, acidul glutamic – acidul folic;*
- porţie-întreg: *felie – pâine, pepene;*
- substanţă-compus: *oxigen – apă, aer, ozon; apă – îngheţată; apă – transpiraţie; cafeină – cafea, ceai, ciocolată, cola; glicină – soia; glicerol, acizi graşi – triglyceride; sodiu, clor – sare; melanină – piele; hemoglobină – eritrocite; hem - hemoglobină;*
- fază-activitate (stare): *anabolism, catabolism, ciclul Krebs – metabolism; fosforilare oxidativă – ciclul Krebs; pubertate – adolescenţă;*
- loc-zonă: *intestin – abdomen.*

Cruse (1986:158) clarifică ce porţiuni ale unui întreg pot fi considerate părţi. Autonomia, limitele nearbitrare şi funcţia determinată în raport cu întregul sunt cele trei caracteristici ale unei părţi identificate de cercetător. Ilustrăm aceste caracteristici cu următoarele exemple: *polidipsia, poliuria* şi *polifagia* (meronime) sunt simptome specifice *diabetului* (holonim), fiecare se manifestă independent în cadrul bolii şi are rolul de a confirma prezenţa bolii; *simptom, semn* şi *sindrom* (meronime) anunţă prezenţa unei *boli* (holonim), fiecare are semnificaţie specifică în cadrul bolii şi are rolul de a clarifica diagnosticul bolii.

De asemenea, Cruse (1986:169) clarifică diferenţa dintre părţile componente şi părţile sistemice, folosind ca exemplu *casa*. În mod similar, putem distinge între părţile componente şi părţile sistemice ale corpului uman: *nervii, arterele, venele, sângele* şi *limfa* sunt părţi sistemice, în timp ce *creierul, inima, stomacul, ficatul* şi celelalte organe sunt părţi segmentare. Distingem mai uşor *ochii* decât *nervul vag*. Motivul este că *nervul vag* nu poate fi separat de întreg (corpul uman). Părţile componente ale unui întreg pot fi opţionale sau necesare (Cruse, 2000). Ca atare, putem afirma că omul poate trăi fără *membre superioare* sau *inferioare*, fără *dinţi, amigdale, apendice, splină, vezică biliară*, un *rinichi*, un *plămân*, o parte din *ficat, stomac* sau *intestin*, însă lipsa unei părţi componente din sistemul nervos, aparatul circulator şi aparatul respirator este incompatibilă cu viaţa.

Pănculescu şi Bădescu (2009) afirmă că „holonimul poate fi relaţionat cu meronimul său în construcţii substantivale genitivale". Am identificat în corpusul nostru exemple precum: *secreţii ale organismului, celulele organismului, coaja fructelor, miezul nucilor* etc.

Menţionarea unui holonim include referirea implicită la meronimele sale. Cu alte cuvinte, atunci când ne referim la *tubul digestiv* (holonim) înţelegem implicit că acesta are în

BDD-A28611 © 2018 "Petru Maior" University Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:56:58 UTC)

componenţa sa *cavitatea bucală, faringele, esofagul, stomacul, intestinul subţire* şi *intestinul gros* (co-meronime în arborele ierarhic meronimic, pe orizontală). Caracteristicile specifice fiecărui concept fac diferenţa între meronime. În exemplul: „*microbiota intestinală* este parte a *sistemului imunitar*" (Moldovan, 2015:128), *microbiota intestinală* (meronim) este o componentă din întregul *sistem imunitar* (holonim); în exemplul: „*ficatul* are un conţinut crescut în *vitamina A*" (Graur, 2006:137), *vitamina A* (meronim)este un compus care se găseşte în *ficat* (holonim); iar în stuctura *bob de cereale*, meronimul *bob* este parte integrantă din întreaga *cereală* (holonim). În cercetarea noastră am înregistrat cazuri de inexistenţă a holonimului, atunci când termenul a reprezentat întregul (care nu s-a mai încadrat în alt întreg) şi cazuri de inexistenţă a meronimului, atunci când termenul a reprezentat cel din urmă component al întregului: *aparat digestiv – tub digestiv – cavitatea bucală – glande salivare – salivă – ptialină; sandviş – pâine – făină* etc. Această ierarhizare a termenilor din relaţiile meronimice contribuie, în opinia mea, la reflectarea vizuală a modului în care conceptele sunt construite, legate şi utilizate la nivel textual şi cum sunt construite ierarhic cunoştinţele despre nutriţie.

Funcţia retorică a meronimiei

Perechea holonim-meronim este folosită în definiţii, descrieri şi exemplificări, considerate de Trimble (1985) unele dintre principalele tehnici retorice ale discursului ştiinţific şi tehnologic. Bazându-ne pe această teorie, extindem analiza semantică a meronimiei prin dezvăluirea relaţiilor retorice care se pot stabili între holonimele şi meronimele existente în organizarea discursului din ghidurile alimentare.

Termenii de specialitate sunt definiţi prin explicarea sensului unui meronim cu ajutorul holonimului:

– Termenul *gluten* este explicat cu ajutorul holonimelor *grâu* şi *secară*:

> ***Glutenul*** *este un complex proteic din* ***grâu*** *şi, într-o mai mică măsură, din* ***secară****, care conferă aluatului proprietatea de a fi lipicios şi de a forma gaz când îşi măreşte volumul.* (trad. n.) (Bender, 2006:218)

– Termenul *aloxazină* esteexplicat cu ajutorul holonimului *riboflavină*:

> ***Aloxazina*** *are structură triciclică şi este partea centrală a moleculei de* ***riboflavină(vitamina B2)***. (trad. n.) (Bender, 2006:16)

O descriere generală este urmată de o descriere detaliată:

> ***Sodiul****este cationul major al* ***spaţiului extracelular****, unde se află 2/3 din cantitatea totală din organismul uman (mai ales în plasmă, ţesutul nervos şi muscular); restul de circa 35-40% este încorporată în compuşi anorganici la nivelul oaselor.* (Graur, 2006:54)

În exemplul următor, partea, nu întregul, este elementul fundamental al descrierii:

> ***Lipidele*** *se găsesc în* ***produsele de origine animală****, în* ***uleiuri*** *şi* ***lactate***. ***Lipidele*** *se găsesc şi în formă "inaparentă" în* ***prăjituri***, ***creme***, ***mixturi de cereale***, ***snacks-uri***. (Graur, 2006:37)
>
> *Sursele alimentare de* ***vitamină B12*** *sunt exclusiv de origine animală:* ***ficat***, ***rinichi***, ***carne slabă***, ***ouă***, ***lapte*** *şi* ***brânză***. (Graur, 2006:48)

Descrierea poate include o enumerare a mai multor părţi:

> ***Glucidele*** *sau* ***hidraţii de carbon (HC)*** *sunt substanţe organice compuse din atomi de* ***carbon***, ***oxigen*** *şi* ***hidrogen***. (Graur, 2006:27)
>
> ***Aminoacizii*** *sunt compuşi organici formaţi din* ***carbon***, ***hidrogen*** *şi* ***oxigen***, *dar conţin şi* ***azot****, ceea ce distinge proteinele de alţi nutrienţi.* (Graur, 2006:39)

Meronimul poate fi o parte comună a mai multor holonime enumerate:

> ***Laptele*** *şi* ***produsele lactate***, ***carnea slabă***, ***nucile***, ***leguminoasele***, ***cerealele integrale*** *sunt surse bune de* ***fosfor***. (Graur, 2006:52)

BDD-A28611 © 2018 "Petru Maior" University Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:56:58 UTC)

*Diversele **semințe** (mai ales de floarea-soarelui), **cerealele neprelucrate**, **grâul germinat** și **tărâța de grâu**, **nucile**, **leguminoasele**, **legumele verzi**, **apa dură**, **cafeaua**, **ceaiul**, **cacao** sunt surse bune de **magneziu**.* (Graur, 2006:53)

*Surse alimentare excelente de **fier** sunt **ouăle**, **carnea slabă**, **legumele**, **nucile**, **fructele uscate**, **cerealele** și **vegetalele verzi***(Graur, 2006:56)

***Vitamina B2 (riboflavina)**este prezentă mai ales în **produsele lactate**, **carne**, **viscere**, **pește**, **ouă**, **cerealele integrale**.* (Graur, 2006:47)

Cel mai obișnuit tip de descriere retorică este atunci când se specifică locația și poziția părților în întreg. Prepozițiile (de exemplu, *gliadina* din *grâu*, *zeina* din *porumb*, *amilaza* din *intestin*, *pentosanii* din *fructe*, *filochinonele* din *plante*, *tiaminazele* din *pește*, *amidonul* din *banană*, *fibre* din *dietă*, *proteinele* din *ou*, *carne*, *lapte*, *grâu*, *porumb*), verbele de localizare (de exemplu, *sodiul* aflat în *fluidele* organismului) și adverbele (*unde*) consolidează relația de meronimie:

*Rezerva de **glicogen** de la nivel **hepatic** și **muscular** este rapid epuizată dacă aportul alimentar nu este zilnic.* (Graur, 2006:17)

***Fibrele** se găsesc în **produsele de origine vegetală**.* (Graur, 2006:33)

Acidul linoleic**se găsește în numeroase **uleiuri vegetale (Graur, 2006:35)

Fosforul** se găsește în cantități crescute mai ales în **viscere(Graur, 2006:144)

***Calciul** se găsește în cantități mari în **legumele cu frunze**, **bulbi**, **rădăcini** și **păstăi**.* (Graur, 2006:132)

*Cantități mari de **biotină** se găsesc în **ficat**, **lapte**, **gălbenușul de ou** și **cereale**.* (Graur, 2006:49)

Descrierea devine funcțională atunci când se referă la scopul părții din întreg. Funcția poate fi exprimată explicit:

***Acizii grași ω-9** se găsesc obișnuit în **uleiul de măsline** și **arahide** și se consideră că au un efect favorabil în prevenirea bolilor coronariene și probabil a cancerului.* (Graur, 2006:34-35)

***Cuprul** intră în componența mai multor **enzime**, **cofactori**și **proteine** ale corpului, având rol în oxidarea fierului* (Graur, 2006:58)

***Grăsimea** este distribuită în **musculatura peștelui** sau este localizată în **ficat**, conferindu-i acestuia frăgezime.* (Graur, 2006:141)

***Nucile** au un conținut crescut în **proteine** și **grăsimi** și relativ scăzut în **carbohidrați**, ceea ce le conferă o valoare energetică mare.* (Graur, 2006:145)

***Vinurile dulci**, **berea** și **lichiorurile** au un conținut important de **carbohidrați** având astfel o valoare energetică mare.* (Graur, 2006:146)

Diferite descrieri pot fi combinate, astfel încât un holonim poate avea unul sau mai multe meronime, care la rândul lor devin holonime cu meronime. Exemplul de mai jos arată relația meronimică între component și întreg:

***Acidul folic**este o substanță complexă, denumită și pteroilglutamat, formată din **acidul pteroic**, **acidul para-aminobenzoic** și **acidul glutamic**. Sursele principale de **acid folic** sunt reprezentate de **vegetale** (spanac, asparagus, broccoli), **ciuperci**, **ficat**; cantități mari se mai găsesc și în **produsele de carne**, **pâinea integrală**, **fasolea uscată**.* (Graur, 2006:49)

În exemplul de mai jos, meronimul *crom* se încadrează în două relații meronimice de același tip (component-întreg) pentru că acesta se găsește atât în alimente, cât și în organismul uman:

***Cromul** se găsește în organism în cantități mai mici de 6 mg; cele mai mari concentrații se găsesc în **tegument**, **glandele suprarenale**, **creier**, **mușchi** și **țesutul adipos**. Sursele alimentare cele mai bogate în **crom** sunt **drojdia de bere**, **piperul negru**, **produsele de carne**, **produsele lactate**, **ouăle**, **ciupercile**,*

BDD-A28611 © 2018 "Petru Maior" University Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:56:58 UTC)

> ***prunele uscate***, ***stafidele***, ***nucile***, ***sparanghelul***, ***berea*** *şi* ***vinul***. (Graur, 2006:59)

Meronimele sunt, de asemenea, utilizate în exemplificări. Ideea exprimată de holonim este exemplificată prin menționarea specifică a părților:

> ***Vitamina A****este un termen generic care reuneşte mai mulţi compuşi cu activitate biologică similară, incluzând* ***retinolul*** *(cel mai activ produs la om),* ***retinalul*** *şi* ***acidul retinoic***. (Graur, 2006:44)

Substantivele, cum ar fi *alcătuire*, sunt de obicei urmate de o enumerare a holonimelor introduse prin *cum sunt* sau *precum*:

> *Pe lângă rolul energetic,* ***glucidele*** *participă şi la alcătuirea* ***membranelor celulare****, a* ***ţesutului conjunctiv şi de susţinere****, a* ***ţesutului nervos****, precum şi a unor componente cu rol funcţional de bază, cum sunt* ***hormonii***, ***enzimele*** *şi* ***anticorpii***. (Graur, 2006:28)

Descrierea și enumerarea se combină în următoarele exemple:

> *În forma sa naturală,* ***vitamina A preformată (retinolul)*** *se găseşte în* ***produsele animale****, de obicei în asociere cu lipidele (produsele lactate, ficat), dar şi în* ***margarină****.* ***Beta carotenul*** *(principalul precursor al vitaminei A) şi alţi* ***carotenoizi*** *se găsesc în* ***plantele colorate*** *(fructele şi legumele galbene şi roşii).* (Graur, 2006:44)
>
> *Principalele surse naturale de* ***vitamina D*** *sunt* ***uleiul din ficat de cod***, ***peştele gras*** *(macrou, hering, somon, sardine),* ***drojdia de bere****. Cantităţi variabile se găsesc în* ***unt***, ***ficat***, ***ouă***, ***laptele uman şi cel de vacă*** *şi în* ***preparatele fortifiate cu vitamina D*** *(margarină, lapte, cereale).* (Graur, 2006:45)
>
> *O serie de factori alimentari au rol guşogen (de exemplu,* ***tiocianaţii*** *din* ***varză***, ***conopidă***, ***napi***, ***gulii*** *etc. sunt inhibitori ai captării tiroidiene a iodului).* (Graur, 2006:57)

Discuții și concluzii

Folosirea corectă a relației de meronimie în discursul nutrițional arată că utilizatorul stăpânește limbajul de specialitate, pe care îl transmite novicilor, după cum este precizat în titlul *Ghid practic de alimentație în colectivități (intervenții nutriționale comunitare) pentru studenții specializării de Nutriție și Dietetică*. Scopul acestui ghid este de a le dezvălui studenților modele practice de conduită profesională și mijloace retorice de aplicare a acestora. Totodată, scrisul și vorbitul specializat întăresc credibilitatea autorului față de publicul expert și non-expert. Cu alte cuvinte, nu numai lexicul nutrițional este specific pentru că derivă din lexicul medical și cel gastronomic, ci și corpusul ghidurilor alimentare sunt specifice într-un anumit timp și spațiu pentru un public care, fie urmărește specializarea și formarea continuă în acest domeniu, fie caută informații avizate pentru îmbunătățirea calității vieții.

Aceste relații semantice structurează discursul dincolo de limita unei propoziții. Meronimele îndeplinesc rol de elemente lexicale care asigură coeziunea textuală prin contribuția lor la evitarea repetării excesive. Autorii de ghiduri alimentare folosesc meronime atunci când recurg la descrieri și exemplificări. În același timp, utilizarea retoricii vine din necesitatea de a facilita înțelegerea textului, fapt ce îi permite cititorului să urmărească raționamentul și să recepteze un argument nutrițional posibil abstract.

Bazându-ne pe presupunerea că relațiile semantice ajută la structurarea discursului, așa cum susține teoria semantică, am extras manual termeni din două ghiduri alimentare, pe care i-am introdus în baza de date MultiWordNet pentru a descoperi în ce măsură aceștia se încadrează în relații de meronimie cu alți termeni din discurs. În aceeași manieră, am încercat apoi să confirm ipoteza că meronimia ar putea evidenția termenii din discurs relevanți pentru domeniul nutriției. Astfel, cu exemple edificatoare, am evidențiat arbori meronimici

BDD-A28611 © 2018 "Petru Maior" University Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:56:58 UTC)

nutriţionali, care sunt în măsură să reflecte modul în care se structurează cunoştinţele despre nutriție în cărțile de specialitate. Din perspectiva analizei discursului, am ilustrat cu exemple pertinente funcția retorică a meronimiei în lexicul specializat din ghidurile alimentare românești.

În concluzie, meronimia este una dintre relațiile semantice importante pentru o mai bună înţelegere a sensului termenilor de specialitate. Organizarea termenilor în ierarhii meronimice de tip arborescent facilitează înţelegerea acestora, întrucât atenţia este îndreptată atât pe verticală, prin relaţiile de incluziune stabilite cu termenul-holonim, cât şi pe orizontală, prin relaţiile de contrast dintre co-meronime. Această modalitate de ierarhizare a termenilor conduce la o mai bună organizare şi sistematizare a terminologiei nutriţionale, conferidu-i un statut de terminologie de specialitate desprinsă din terminologia medicală şi cea gastronomică.

BIBLIOGRAPHY

Ahmad, Hishomudin, Ghafar Norfarhana, Abdul, Bahjat, Munjid Mustafa, 2017. *Teks Prosa Zarzuriyyat Ibn Fakhaar: Analisa Korpus Bertema Berdasarkan Teori Medan Makna*, în *Journal of Islamic, Social, Economics and Development*, 2(3), p.21-31.

Bara, Mariana, 2013. *Migrație și terminologie,* în Botoșineanu, Luminița, Butnaru, Daniela, Ichim, Ofelia, Maticiuc, Cecilia, Tamba, Elena (eds.),*Metafore ale devenirii din perspectiva migrației contemporane. Național și internațional în limba și cultura română*, Iași, Editura Alfa, p. 13-27.

Bender, David A., 2006. *Benders' dictionary of nutrition and food technology*, Eighth edition, Woodhead Publishing Limited, England, 550 p.

Cabré, M. Teresa, 2008. *El principio de poliedricidad: la articulación de lo discursivo, lo cognitivo y lo lingüístico en Terminología (I)*, în *Ibérica* 16, p. 9-36.

Cruse, Alan D., 1979. *On the transitivity of the part-whole relation*, în *Journal of Linguistics*, 15, p. 29-38.

Cruse, Alan D., 1986. *Lexical Semantics*, Cambridge, Cambridge University Press, 310 p.

Giannossa, Leonardo, 2012. *A Corpus-Based Investigation of Lexical Cohesion in EN & IT Non-Translated Texts and in IT Translated Texts*, PhD Thesis, Kent State University, 182 p.

Graur, Mariana (coord.), 2006. *Ghid pentru alimentaţia sănătoasă*, Iaşi, Editura Performantica, 173 p.

Lyons, John, 1977. *Semantics*, volume 1, Cambridge University Press, 371 p.

Macovei, Dorina, Hanganu, Aurelia,2013. *Relația concept–definiție–termen ca element de bază al studiului terminologic*, în *Studia Universitatis Moldaviae, Seria "Ştiinţe umanistice", Lingvistică şi Literatură*, nr.10(70):37-42.

Mineiro, Ana, Dória, Maria, Antunes, Mafalda, Correia, Margarita, 2006. *Hiponímia e meronímia num corpus da Náutica em português europeu*, în Cabré, Maria Teresa, Estopà Rosa, Tebé Soriano, Carles (eds.), *La terminologia en el siglo XXI – Contribución a la Cultura de la Paz, la Diversidad y la Sostenibilidad* (Atas del IX Simpósio Iberoamericano de Terminología RITERM04), Barcelona, Institut Universitari de Lingüística Aplicada/ Universitat Pompeu Fabra, p. 361-380.

Moldovan, Geanina, Tarcea, Monica, Ruța, Florina, Fazakas, Zita, Rus, Victoria, Martin, Adrian, Cotruță, Smaranda, Hădmaș, Roxana, Conțiu, Liana, 2015. *Ghid practic de alimentație în colectivități (intervenții nutriționale comunitare)*, UMF Tîrgu Mureș, 177 p.

Opašić, Maja, Spicijarić Paškvan, Nina, 2011. *Holonim „ruka" i njegovi meronimi kao sastavnice hrvatskih i talijanskih frazema*, în *Suvremena Lingvistika*, 71, p. 57-85.

BDD-A28611 © 2018 "Petru Maior" University Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:56:58 UTC)

Pănculescu, Dorina, Bădescu, Ilona, 2009. *Holo-meronimia. Expresia ei în dicţionarele limbii române contemporane*, în *Analele Universităţii din Craiova*, Seria Ştiinţe filologice. Lingvistică, anul XXXI, nr. 1-2, p. 348-353.

Rifón,Antonio, 2010. *Las relaciones semánticas: la inclusión y la exclusión en los verbos del español, Dicenda*, în *Cuadernos de Filología Hispánica*, vol. 28, p. 221-246.

Staicu, Simona Nicoleta, 2013. *A Hierarchic Structure of Medical Terms according to their Semantic Content*, în *Studii şi cercetări de onomastică şi lexicologie* (*SCOL*), anul VI, nr. 1-2, Universitatea din Craiova, p. 215-220.

Trimble, Louis, 1985. *English for Science and Technology. A Discourse Approach*, Cambridge University Press, 180 p.

Tversky, Barbara, Hemenway, Kathy, 1984. *Objects, parts and categories*,în*Journal of Experimental Psychology*, 113, p. 169-193.

Winston, Morton, Chaffin, Roger, Hermmann, Douglas, 1987. *A taxonomy of part-whole relations*, în *Cognitive Science*, 11, p. 417-444.

Wierzbicka, Anna, 1996. *Semantics: Primes and universals*, Oxford University Press, 500 p.

BDD-A28611 © 2018 "Petru Maior" University Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:56:58 UTC)